

Ujęcie i wycena nabytej wartości firmy w kontekście użyteczności sprawozdania finansowego (streszczenie)

Rachunkowość finansowa jest konwencją, zbiorem zasad i procedur umożliwiających odzwierciedlanie skutków transakcji ekonomicznych w księgach podmiotów gospodarczych, a następnie ich prezentacji w sprawozdaniu finansowym. Elementami, które stanowią wyróżnik rachunkowości finansowej, są przede wszystkim trzy cechy. Po pierwsze, jest to ściśle sprecyzowany zakres regulacji. Dzięki definicjom aktywów, zobowiązań, przychodów i kosztów można bardzo dokładnie wskazać, gdzie się zaczyna, a gdzie kończy obszar zainteresowania rachunkowości finansowej. Druga kwestia dotyczy trybu, w jaki powstają nowe normy w ramach rachunkowości finansowej. W celu zapewnienia spójności systemu - wszystkie regulacje o charakterze szczegółowym winny być oparte o reguły bardziej ogólne, podstawowe – chodzi tu przede wszystkim o definicje zawarte w Założeniach Koncepcyjnych. Trzecim wyróżnikiem jest stosowanie „języka pieniądza”, czyli odzwierciedlenia rzeczywistości poprzez przypisywanie transakcjom i zasobom wartości pieniężnej. .

Dokładna analiza tych trzech cech pozwala zrozumieć ograniczenia rachunkowości finansowej, które sprawiają, że zdecydowanie bliżej jej do nauk społecznych niż eksperymentalnych, takich jak biologia czy chemia. Jednym z najlepszych przykładów na istnienie opisywanych dylematów zdaje się być wartość firmy. Nie ma chyba drugiego, równie kontrowersyjnego składnika aktywów, dla którego zasady ujmowania i wyceny tak znacznie różniłyby się od pozostałych zasobów przedsiębiorstwa. W sensie ekonomicznym wartość firmy to ogół elementów, które choć mają charakter „miękki”, w dużej mierze mogą decydować o przetrwaniu przedsiębiorstwa na rynku. Z reguły kategorię tą definiuje się jako: wiedzę i doświadczenie pracowników, dobre relacje z dostawcami, przywiązanie klientów, udział w rynku, rozpoznawalność marki, efektywną sieć dystrybucji, itp. Powyższe atuty, choć mogą być kluczowe w działalności gospodarczej, wymykają się jednak obecnie ujęciu w księgach, gdyż osobno nie spełniają definicji aktywów, co uniemożliwia ich indywidualne wykazanie w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych” definiuje wartość firmy jako przyszłe korzyści ekonomiczne wynikające z zasobów, których nie można przypisać do konkretnego składnika aktywów. Teoria przedmiotu wyróżnia jej dwa rodzaje:

- 1) powstała w wyniku nabycia innej jednostki (różnica między kosztem inwestycji, a wartością godziwą aktywów netto na dzień przejęcia),
- 2) wygenerowaną samodzielnie przez jednostkę (bliska potocznemu znaczeniu tego pojęcia, oznaczającego dobrą renomę i uznanie na rynku wynikające z wieloletniego budowania swojej pozycji).

Celem głównym pracy jest wykazanie, iż nabyta wartość firmy, której szczegółowe ujęcie uregulowano w MSSF 3, nie spełnia wszystkich nadrzędnych kryteriów zawartych w Założeniach Koncepcyjnych MSSF pozwalających na zaliczenie jej do aktywów przedsiębiorstwa i ujmowanie w sprawozdaniu finansowym. W rezultacie rodzi się konieczność uregulowania tej kwestii w sposób zgodny z ogólnymi regułami ujmowania i wyceny elementów sprawozdania finansowego.

Zakres pracy obejmował :

1. Zaprezentowanie ewolucji ekonomicznej definicji i roli goodwilla jako zasobu jednostki gospodarczej oraz omówienie zmian w zakresie ujmowania, wyceny i prezentacji wartości firmy zachodzących na przestrzeni lat w wybranych krajach.
2. Omówienie i porównanie zasad ujmowania, wyceny i prezentacji wartości firmy według wybranych źródeł regulacji (MSSF, ustawy o rachunkowości, US GAAP, UK GAAP, Handelsgesetzbuch). Wyjaśnienie implikacji wynikających z rozbieżności pomiędzy regulacjami w kontekście użyteczności i porównywalności informacji ujawnianych w sprawozdaniu finansowym
3. Dokonanie analizy regulacji MSSF 3 i MSR 38 w zakresie ujmowania, wyceny i prezentacji wartości firmy na tle Założeń Koncepcyjnych Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej.
4. Dokonanie analizy sprawozdań finansowych spółek notowanych publicznie w wybranych krajach pod kątem: istotności i udziału wartości firmy oraz jej odpisów w wybranych pozycjach bilansowych i wynikowych, porównania tych wartości z przepływami operacyjnymi i okresem użyteczności środków trwałych oraz interpretacja otrzymanych wyników
5. Zaproponowanie alternatywnego modelu ujmowania, wyceny i prezentacji wartości firmy, które będzie bliższe fundamentalnym definicjom rachunkowości i przyczyni się do poprawy użyteczności informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym.

Do głównych wniosków pracy zaliczyć należy :

1. Wprowadzane na przestrzeni lat zmiany regulacji w zakresie wartości firmy miały często charakter fundamentalny a ich co do zasady prospektywne wdrażanie mocno ograniczało

porównywalność danych w czasie i między podmiotami. Tak duże rozbieżności są zdaniem autora efektem niedostatecznego sprecyzowania co ma reprezentować omawiana pozycja w bilansie.

2. Zasady ujmowania, wyceny i prezentacji wartości firmy zgodnie z MSSF 3, ustawą o rachunkowości, US GAAP, UK GAAP są obszarem istotnych różnic, co wpływa na użyteczność danych dostępnych dla czytelników sprawozdań finansowych”.
3. Regulacje MSSF 3 w zakresie ujmowania, wyceny i prezentacji wartości firmy nie są w pełni zgodne z Załoženiami Konceptyjnymi MSSF i MSR 38 „Wartości niematerialne””.
4. Obowiązujące aktualnie regulacje MSSF 3 w zakresie ujmowania i wyceny wartości firmy prowadzą do „ochrony” tej pozycji w sprawozdaniu finansowym poprzez jej przenoszenie w niezmienną wartość z okresu na okres - dochodzi więc do „rolowania wartości firmy.
5. Podejście oparte na powiązaniu „praw do jednostek zależnych” (kategorii obecnie określanej jako wartość firmy) z planowanymi oraz faktycznie zrealizowanymi przepływami pieniężnymi z działalności operacyjnej i amortyzacją aktywów trwałych CGU zagwarantuje zgodność zasad rozpoznawania i wyceny tej pozycji bilansowej w świetle Założeń Konceptyjnych MSSF i zwiększy użyteczność informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym

Zdaniem autora zaproponowany model ujęcia i wyceny „praw do jednostek zależnych” pozwala w znacznym stopniu wyeliminować praktyczne słabości i ograniczenia obecnie obowiązujących regulacji. Możliwe będzie to poprzez lepsze skorelowanie istoty ekonomicznej omawianej kategorii z nadrzędnymi i ogólnymi zasadami rachunkowości. Konceptyjne doprecyzowanie i zawężenie czym jest wartość firmy (zgodnie z propozycją autora „praw do jednostek zależnych”), przywrócenie odpisów amortyzacyjnych, oparcie odpisów z tytułu utraty wartości o wartości rzeczywiste a nie jak obecnie prognozowane pozwoli wyeliminować powszechne zjawisko „rolowania” wartości firmy i zwiększy zaufanie użytkowników sprawozdań finansowych do tej pozycji bilansowej. Prowadzić powinna również w efekcie do:

- obniżenia kwot aktywowanych w bilansie,
- szybszego rotowania tej pozycji bilansowej.

Podsumowując, w ramach pracy wykazano że nabyta wartość firmy w kształcie obecnie narzuconym przez regulacje księgowe nie spełnia kryteriów zaliczenia jej do aktywów. Dla podniesienia użyteczności sprawozdania finansowego konieczne są tu zmiany, których postulowany kierunek został przedstawiony przez autora.